

OECD *Multilingual Summaries*

Education at a Glance 2010: OECD Indicators

Summary in Czech Language

Education at a Glance 2010: OECD Indicators

Přehled v českém jazyce

- V zemích OECD, vlády jednotlivých zemí hledají takovou vzdělávací politiku, která by učinila vzdělávání efektivnější a zároveň hledají další zdroje, aby bylo možné uspokojit rostoucí poptávku po vzdělání.
- *Education at a Glance: OECD Indicators* vydané v roce 2010 umožňuje zemím pohlížet na sebe sama prostřednictvím srovnání výkonnosti ostatních zemí. Poskytuje bohatý, srovnatelný a aktuální soubor ukazatelů vzdělávacích systémů a reprezentuje konsensus odborných úvah o tom, jak měřit současný stav vzdělávání na mezinárodní úrovni.
- Indikátory popisují, kdo se podílí na vzdělávání, kolik se na vzdělávání vynakládá prostředků a jak vzdělávací systémy fungují. Ilustrují také širokou škálu vzdělávacích výsledků porovnávajících například výsledky studentů v klíčových tematických oblastech a vliv dosaženého vzdělání na výdělky a na šance dospělých získat zaměstnání.

Education at a Glance 2010: Investice do budoucnosti

I když se vlády jednotlivých zemí snaží přerozdělovat finanční zdroje v důsledku globální ekonomické krize, vzdělávání je předmětem obnoveného zájmu. Na jedné straně se ve většině zemí jedná o značnou položku veřejných výdajů. Na druhé straně jsou investice do vzdělávání naprosto nezbytné, pokud země chtějí dlouhodobě rozvíjet růstový potenciál a reagovat na změny v technologiích a v demografii, které přetvářejí trh práce.

Education at a Glance 2010 poskytuje data a analýzy, které se zabývají oběma stranami této rovnice – investicemi a výnosy. Obecněji, poskytuje data o celé řadě problémů v oblasti vzdělávání, včetně úrovně dosaženého vzdělání, přístupu ke vzdělávání a školního prostředí.

Vzdělávání: Investice a výnosy

Investice zemí OECD do vzdělávání jsou velmi intenzivní. Na vzdělávacích úrovních nižších než terciární vzrostly výdaje na žáka mezi roky 1995 a 2007 ve všech zemích v průměru o 43 %, a to i přes stabilní počet žáků. V terciárním vzdělávání vzrostly mezi roky 2000 a 2007 výdaje na studenta v průměru zemí OECD o 14 procentních bodů, poté co v předchozích pěti letech byly stabilní. To v sobě odráží snahu vlád vyrovnat se s expanzí terciárního vzdělávání prostřednictvím masivních finančních prostředků vynakládaných na tuto vzdělávací úroveň (**Indikátor B1**).

Výdaje jednotlivých zemí se značně liší, a to jak v absolutních, tak i relativních číslech. Země OECD vynaloží 6,2 % jejich kolektivního HDP na vzdělávání, a to od více než 7 % v Dánsku, Izraeli, na Islandu, ve Spojených státech a v partnerské zemi Ruské federaci, až do 4,5 % nebo méně v Itálii a ve Slovenské republice (**Indikátor B2**).

V současném ekonomickém klimatu je zvláště důležité podívat se na to, jak velká část veřejných výdajů je směřována do vzdělávání. Dokonce i v zemích OECD s malou angažovaností veřejnosti v jiných oblastech je veřejné financování vzdělání společenskou prioritou. Země OECD vynaloží v průměru 13,3 % z celkových veřejných výdajů na vzdělávání, a to od méně než 10 % v České republice, Itálii a Japonsku, až do téměř 22 % v Mexiku (**Indikátor B4**).

Veřejné prostředky investované do vzdělávání se vracejí společnosti mnoha různými způsoby, včetně například vyšších daňových příjmů. V průměru v zemích OECD muž s terciárním vzděláním bude v průběhu své pracovní kariéry generovat o 119 000 US \$ prostřednictvím daní z příjmů a příspěvků na sociální zabezpečení více než muž s pouze vyšším sekundárním vzděláním. Dokonce i po odečtení veřejných výdajů, které byly vynaloženy na jeho vzdělávání až do dosažení titulu, zbývá v průměru 86 000 US \$, což je téměř trojnásobek výše veřejných výdajů vynakládaných na studenta v terciárním vzdělávání. Společenská návratnost vzdělání je však ještě vyšší vzhledem k tomu, že existuje mnoho dalších benefitů ze vzdělání (viz kapitola níže), které se přímo neodráží v daňových příjmech (**Indikátor A8**).

Vzdělání také hraje hlavní roli jako faktor napomáhající setrvání pracovníků na trhu práce delší dobu – což je nutnost vyplývající z věkové struktury obyvatel zemí OECD. A zvyšuje zaměstnatelnost: V průměru od roku 1997 v zemích OECD se míra nezaměstnanosti osob s terciárním vzděláním pohybuje na nebo pod 4 %, zatímco u lidí s nižším než vyšším sekundárním vzděláním míra nezaměstnanosti vzrostla několikrát nad 10% hranici (**Indikátor A6**).

To vše je přesvědčivým důkazem ekonomických a společenských přínosů vzdělání. Zároveň jen samotné zvýšení finančních prostředků však není dostačující. Znepokojivé je, že i přes významný nárůst finančních prostředků vynakládaných v posledním desetiletí na vzdělávání jednoho žáka nebylo v mnoha zemích dosaženo vyšší kvality výsledků vzdělávání. Jak uvádí generální tajemník OECD Angel Gurría ve svém úvodním slovu v *Education at a Glance*, publikované výsledky "kladou důraz na škálu úsilí, které je potřebné pro to, aby se investice vložené do vzdělávání do něj vracely stejným způsobem, jako je tomu v jiných odvětvích, která vytvářejí lepší prostředí pro vytváření zisků."

Další indikátory v *Education at a Glance 2010*:

Kapitola A: Výsledky vzdělávání a výnosy ze vzdělávání

Úroveň dosaženého vzdělání za posledních 30 let výrazně vzrostla, což se odráží v různých úrovních dosaženého vzdělání mezi mladšími a staršími dospělými. V průměru v zemích OECD je podíl obyvatel ve věku 25–34 let s alespoň vyšším sekundárním vzděláváním o 22 procentních bodů vyšší než ve věkové skupině 55–64 let (**Indikátor A1**).

V případě mladých lidí (ve věku 17–20 let), je míra první graduace v programech vyššího sekundárního vzdělání nyní vyšší než 70 % ve více než dvou třetinách zemí OECD, a v devíti zemích se jedná se o alespoň 90 %. V řadě zemí, zejména v Dánsku, Finsku, na Islandu a v Norsku se míra graduace studentů starších 25 let podílí na celkové míře graduace alespoň 10 procentními body (**Indikátor A2**).

Ve 26 zemích OECD s porovnatelnými údaji je pro rok 2008 odhadováno, že v průměru 38 % mladých lidí absolvovalo programy terciárního vzdělávání typu 5A. Podíl studentů mimo typický věk pro absolvování je vysoký ve Finsku, na Islandu, v Izraeli, na Novém Zélandu a ve Švédsku, kde míra graduace studentů ve věku nad 30 let představuje čtvrtinu či více z celkové míry graduace (**Indikátor A3**).

V mnoha zemích začne značný počet studentů studovat v programech terciárního vzdělávání, ale studium ukončí předčasně. V průměru v 18 zemích OECD s dostupnými údaji asi 31 % studentů terciárního vzdělávání neukončí studium absolvováním programu odpovídajícímu této úrovni vzdělávání (**Indikátor A4**).

Proces vzdělávání samozřejmě nekončí dosažením terciární úrovně vzdělání, mnoho dospělých i nadále studuje po celou dobu jejich pracovní kariéry. V rámci zemí OECD se v daném roce více než 40 % dospělých účastnilo formálního nebo neformálního vzdělávání, ale míra účasti se značně liší – od více než 60 % na Novém Zélandu a ve Švédsku až do méně než 15 % v Maďarsku a Řecku (**Indikátor A5**).

V *Education at a Glance 2010* jsou, jak již bylo uvedeno výše, sledovány i některé další ekonomické přínosy ze vzdělávání, včetně rozdílů v příjmech mezi lidmi s různými úrovněmi dosaženého vzdělání: ty mohou být značné, absolventi terciárního vzdělávání se těší z výdělkové prémie více než 50 % ve více než dvou třetinách zemí s dostupnými daty (**Indikátor A7**). Vyšší úrovně vzdělání jsou také spojeny se sociálními výhodami včetně lepšího zdravotního stavu (**Indikátor A9**). Zkoumají se i náklady zaměstnavatelů na pracovníky s různou úrovní dosaženého vzdělání: v průměru v celé oblasti OECD jsou roční mzdové náklady na osoby s nižším než vyšším sekundárním vzděláním 40 000 US \$ u mužů a 29 000 US \$ u žen, pro pracovníky s vysokoškolským vzděláním se tato částka zvedne na 74 000 US \$ u mužů a 53 000 US \$ u žen (**Indikátor A10**).

Kapitola B: Finanční a lidské zdroje investované do vzdělávání.

Jak bylo uvedeno výše, společnosti obvykle významně investují do vzdělávání. Většina těchto prostředků pochází z veřejných zdrojů: v průměru v zemích OECD pochází více než 90 % finančních prostředků na primární, sekundární a postsekundární neterciární vzdělávání z veřejných zdrojů. Soukromé financování je více patrné v terciárním vzdělávání, a to od méně než 5 % v Dánsku, Finsku a Norsku až do více než 75 % v Chile a Koreji (**Indikátor B3**).

Školné je další ostře sledované téma v oblasti vzdělávání: V osmi zemích OECD veřejné instituce nevybírají žádné školné, ale v jedné třetině zemí s dostupnými údaji veřejné instituce účtují roční školné pro tuzemské studenty ve výši více než 1 500 US \$ (**Indikátor B5**).

Na co se vydaje na vzdělávání vynakládají? V zemích OECD 92 % celkových výdajů na primární, sekundární a postsekundární neterciární vzdělávání připadá na běžné výdaje, z nichž se s výjimkou čtyř zemí více než 70 % vynaloží na platy zaměstnanců (**Indikátor B6**). Mzdové náklady na jednoho studenta se mezi zeměmi výrazně liší. Jsou například více než desetkrát vyšší v Lucembursku, ve Španělsku a ve Švýcarsku než

v Chile (**Indikátor B7**).

Kapitola C: Přístup ke vzdělávání, účast na něm a vývoj.

Za posledních dvacet let měl ve většině zemí OECD prakticky každý přístup k alespoň 12 letům formálního vzdělávání. Přibližně v jedné třetině zemí s dostupnými údaji míra účasti 15–19letých a 20–29letých ve vzdělávání byla v posledních letech stabilní, což pravděpodobně signalizuje dosažení bodu nasycení.

Mobilita studentů – jedná se o studenty, kteří cestují do jiné země za účelem studia na terciární úrovni – se i nadále zvyšuje. V roce 2008 studovalo více než 3,3 milionu studentů mimo zemi, jejímiž jsou občany, což je nárůst o 10,7 % oproti předchozímu roku (**Indikátor C2**).

Přechod ze školy na pracovní trh není vždy pro mladé lidi bezproblémový a v mnoha zemích někteří mladí lidé (ve věku 15–19 let) nejsou ani ve vzdělávání, ani na pracovním trhu. Podíl těchto lidí se pohybuje od více než 32,6 % v Turecku do 2,1% v Nizozemsku (**Indikátor C3**).

Kapitola D: Školní prostředí a organizace škol.

V průměru v zemích OECD výuka čtení, psaní a literatury, matematiky a přírodních věd představuje 48 % z povinné vyučovací doby u žáků ve věku 9–11 let a 40 % u žáků ve věku 12–14 let. U 9–11letých žáků se podíl povinného kurikula věnovaný čtení, psaní a literatuře značně liší, pohybuje se od 16 % na Islandu do 30 % nebo více ve Francii, Mexiku a Nizozemsku (**Indikátor D1**). V průměru je v primárním vzdělávání ve třídě asi 22 žáků, ale tento počet je v jednotlivých zemích značně odlišný – od 30 nebo více žáků v Chile a Koreji až do téměř polovičního počtu v Lucembursku a v partnerské zemi Ruské federaci (**Indikátor D2**).

Učitelé platy se mezi roky 1996 a 2008 reálně zvýšily v prakticky ve všech zemích, ale učitelé jsou stále placeni ve většině zemí méně než ostatní pracující s obdobným vzděláním. Platy učitelů s alespoň 15letou praxí na nižší sekundární úrovni se pohybují v rozmezí od méně než 16 000 US \$ v Maďarsku a v partnerské zemi Estonsku do více než 98 000 US \$ v Lucembursku (**Indikátor D3**). Počet vyučovacích hodin ve veřejných školách nižšího sekundárního vzdělávání je v průměru 703 hodin za rok, ale pohybuje se v rozmezí od méně než 520 hodin v Řecku a Polsku do více než 1 000 v Mexiku a ve Spojených státech (**Indikátor D4**).

A konečně, v *Education at a Glance* jsou letos zkoumána dvě nová témata – do jaké míry si rodiče mohou vybrat školu pro své děti a roli, kterou rodiče hrají při dohledu nad školami. Vedle veřejných škol je pro země typický široký výběr dalších vzdělávacích institucí. Například ve čtyřech z pěti zemí OECD s dostupnými daty je povinné vzdělávání též poskytováno na soukromých na státu závislých školách a na nezávislých soukromých školách. Ve skutečnosti však počet žáků v soukromých na státu závislých školách činí více než 10 % žáků pouze v sedmi zemích (**Indikátor D5**). Většina zemí OECD uvádí, že rodiče mají řadu příležitostí účastnit se přímo řízení veřejných škol nebo prostřednictvím asociací, které jsou poradním orgánem veřejných škol. Mnohé země také uvádějí, že u nich existují předpisy, které stanovují podobu formálního procesu, prostřednictvím něhož mohou rodiče podávat stížnosti (**Indikátor D6**).

© OECD 2010

Toto shrnutí není oficiálním překladem OECD.

Šíření tohoto shrnutí je povoleno za předpokladu, že bude uveden OECD copyright a název původní publikace.

Vícejazyčné shrnutí je přeložený výňatek publikace OECD z původní anglické a francouzské verze.

Shrnutí jsou bezplatně dostupná na OECD Online Bookshop www.oecd.org/bookshop/

Pro více informací, kontaktujte, prosím the OECD Rights and Translation unit, Public Affairs and Communications Directorate at: rights@oecd.org or by fax: +33 (0)1 45 24 99 30

OECD Rights and Translation unit (PAC)
2 rue André-Pascal, 75116
Paris, France

Visit our website www.oecd.org/rights/

